

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

**Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 811.112.2'373(043.2)**

GURANDA ELVIRA

**INDICATORII LEXICALI AI ASPECTUALITĂȚII
ÎN LIMBA GERMANĂ**

**621.04. Lexicologie și lexicografie; terminologie și limbaje specializate;
traductologie (limba germană)**

Autoreferatul tezei de doctor în filologie

CHIȘINĂU, 2016

Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului Lingvistică Germanică și Comunicare Interculturală al Universității de Stat din Moldova

Conducător științific: **BABĂRĂ Nicanor**, doctor habilitat în filologie, profesor universitar.

Referenți oficiali:

SAVIN-ZGARDAN Angela, doctor habilitat în filologie, conferențiar universitar, ULIM

BABIN-RUSU Tatiana, doctor în filologie, conferențiar universitar, USM

Componența Consiliului științific specializat:

CONDREA Iraida, **președinte**, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, USM

CINCILEI Cornelia, **secretar științific**, doctor în filologie, conferențiar universitar, USM

POMELNICOVA Ana, doctor în filologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

SULAC Sofia, doctor în filologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Comrat

CAMENEV Zinaida, doctor în filologie, conferențiar universitar, ULIM

CIJACOVSCI Valentin, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, ULIM

CORCEVSCI Svetlana, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, USM

CHISELIOV Victor, doctor în filologie, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Susținerea va avea loc la 18 noiembrie 2016, ora 15:00, în ședința Consiliului științific specializat D 30.621.04 - 03 din cadrul Universității de Stat din Moldova, mun. Chișinău, str. M. Kogălniceanu, nr. 65, blocul 3, sala 109.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca centrală a Universității de Stat din Moldova, la Biblioteca Națională a Republicii Moldova și pe pagina web a C.N.A.A. (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expedit la 13 octombrie 2016

Secretar științific al Consiliului științific specializat:

doctor în filologie, conferențiar universitar _____ **CINCILEI Cornelia**

Conducător științific:

doctor habilitat în filologie, profesor universitar _____ **BABĂRĂ Nicanor**

Autor:

_____ **Guranda Elvira**

© Guranda Elvira, 2016

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța cercetării temei. Caracteristica *aspectuală* a acțiunii verbale este una dintre cele mai dezbătute și dificil de soluționat probleme în lingvistica actuală. În ultimele decenii aspectualitatea, mai exact *aspectul* și noțiunile conexe cu acesta, formează o tendință a cercetărilor semantice care iau amploare atât în lingvistica generală, cât și în baza materialului unor limbi luate separat, chiar și în așa-numitele limbi neaspectuale, din care face parte și limba germană. O contribuție deosebită la studierea problemelor din domeniul aspectualității și-au adus-o lingviștii S. Andersson, E. Coșeriu, D. Baudot, W. Flämig, L. Gautier, U. Schwall, E. Leiss, V. Engerer, S. Berejan, C. Cemârtan, E. Constantinovici, A. Savin-Zgardan, Iu. Maslov, Al. Bondarko, E. Bulâghina, V. Hrakovski, B. Rizaev, T. Beloșapkova, M. Gașkova ș. a. Totuși pentru cercetătorii-aspectologi chestiunile ce țin de domeniul aspectualității continuă a fi discutate, fapt condiționat de multilateralitatea și complexitatea categoriei în discuție, a cărei definire completă necesită o cercetare mai detaliată și mai profundă a unui șir de aspecte particulare.

Din categoria chestiunilor ce vizează nemijlocit limba germană menționăm cercetarea potențialului semantic al mijloacelor lexicale privind exprimarea sensurilor aspectuale și studierea interacțiunii lor cu verbele. Având în vedere că în limba germană lipsește analiza sistemică a unităților lexicale, capabile să exprime categoriile care indică caracterul de desfășurare a acțiunii verbale, devine actuală modelarea câmpului funcțional-semantic al indicatorilor lexicali de exprimare a categoriei semantice complexe a aspectualității, care include categoriile semantice durativă, iterativă, semelfactivă, intensivă, a fazei acțiunii verbale, inclusiv cea rezultativă.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei.

Tradițional, obiectul investigațiilor lingviștilor-aspectologi a fost semantica aspectuală și temporală doar a verbului, dar, în realitate, aspectualitatea depășește limitele acțiunii-predicat, întrucât, după cum a remarcat unul din fondatorii aspectologiei Al. Bondarko, de la „aspectualitatea concentrată în forma gramaticală a verbului noi trecem la aspectualitatea enunțării” [28, p. 40]. Opinia savantului rus a impulsionat evoluția teoriei aspectualității contemporane, deoarece, odată cu studierea ulterioară a caracteristicii aspectuale a verbului în diferite limbi, se ia în considerare, de asemenea, și contribuția mijloacelor lexicale la exprimarea sensurilor aspectuale. În acest context, am trecut în revistă articolele științifice, tezele de doctor și monografiile unor lingviști precum W. Klein, E. Leiss, H. Henriksson, L. Gautier, V. Engerer, E. Bulâghina, M. Gașkova, N. Volostnova ș. a., care abordează problema exprimării categoriilor semantice ale aspectualității în limba germană. Menționăm, totodată, că în lucrările filologilor germani în domeniul aspectologiei, în pofida valorii lor

teoretice și practice incontestabile, de regulă, sunt cercetate separat numai unele categorii ale aspectualității. Aceste lucrări nu includ setul complet de mijloace lexicale de exprimare a acestei categorii semantice, din care fac parte atât categoriile *aspectualității cantitative*, cât și ale celei *calitative*.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul de bază al cercetării în cauză este stabilirea, analiza, sistematizarea și ierarhizarea mijloacelor lexicale de exprimare a categoriei aspectualității în limba germană. **Obiectivele cercetării sunt următoarele:**

- să cercetăm specificul noțiunilor de bază ale categoriei aspectualității „aspect” și „mod de acțiune/Aktionsart” în tradiția lingvistică germană;
- să stabilim abordarea fundamentală în cercetarea categoriei aspectualității;
- să identificăm indiciile semantice dominante ale categoriilor semantice ale aspectualității cantitative și calitative în limba germană;
- să reliefăm specificul mijloacelor lexicale sintetice și analitice de exprimare a sensurilor aspectuale;
- să analizăm potențialul semantic al indicatorilor lexicali sintetici și analitici cu semantica aspectuală prin metoda evidențierii semelor diferențiale;
- să elaborăm modelul câmpurilor funcțional-semantice ale mijloacelor lexicale de exprimare a aspectualității cantitative și calitative în limba germană în baza analizei semantice, contextuale și statistice a acestora.

Metodele de investigare. La realizarea scopului și obiectivelor propuse, am aplicat un set de metode științifice de investigare și procedee de analiză, elaborate în lingvistica contemporană, și condiționate de însuși obiectul, materialul lingual, scopul și obiectivele cercetării.

La studierea problemelor teoretice ale aspectualității am utilizat următoarele metode: documentarea științifică, sinteza, analiza, metoda inductivă și cea deductivă. În calitate de suport epistemologic pentru documentarea teoretică ne-au servit studiile unor lingviști notorii: E. Coșeriu, B. Comrie, U. Schwall, E. Leiss, B. Thiel, V. Engerer, Al. Bondarko, Iu. Maslov, V. Hrakovski, ș. a., în baza cărora am supus analizei și am sistematizat diversitatea conceptelor, a opiniilor axate pe problematica nominalizată, am conturat cele mai importante moduri ale acțiunii verbale/Aktionsarten, precum și mijloacele lexicale de exprimare ale acestora în limba germană.

În intenția de a stabili diversitatea mijloacelor lexicale de exprimare a sensurilor aspectuale și de a evalua potențialul semantic al unităților lexicale identificate, am încercat să îmbinăm pe parcursul cercetării abordarea onomasiologică cu cea semasiologică. În general, am pornit de la sens și ne-am apropiat de formă, dar, în același timp, nu am renunțat și la analiza formei pentru a dezvălui în profunzime sensul. În acest scop, au fost utilizate metode lingvistice speciale: metoda analizei definițiilor lexicografice drept unul din procedeele de interpre-

tare a sensurilor, prezentate în dicționarele DUDEN Universalwörterbuch, Langenscheidt Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache, Duden Redewendungen și în dicționarul de sinonime germane; elemente ale analizei componențiale – la stabilirea semnelor diferențiale ale durativității, iterativității, semelfactivității, intensității, fazei acțiunii verbale și rezultativității; la identificarea valorilor conotative ale cuvintelor și îmbinărilor de cuvinte în baza ambianței contextuale – metoda analizei contextuale. Necesitatea specificării nuanțelor unor sensuri aspectuale ale unităților lexicale analizate ne-a determinat să utilizăm metoda substituției. Sistematizarea unităților linguale investigate și modelarea câmpurilor funcțional-semantice ale mijloacelor lexicale de exprimare a aspectualității cantitative și calitative a devenit posibilă doar în baza aplicării metodei structural-sistemice.

Noutatea și originalitatea științifică constă în promovarea unei viziuni inovatoare de ansamblu asupra studierii complexe și sistematizării multitudinii de mijloace lexicale de exprimare a categoriilor semantice ale aspectualității cantitative și calitative, luând în considerare interacțiunea acestora în structura enunțării în limba germană. Originalitatea științifică rezidă în constituirea câmpurilor funcțional-semantice în baza indiciilor semantice dominante comune ale aspectualității cantitative și calitative în limba germană.

Problema științifică importantă soluționată: identificarea indiciilor semantice dominante ale categoriilor semantice ale aspectualității cantitative și calitative și stabilirea potențialului aspectual al mijloacelor lexicale de exprimare a acestora a permis sistematizarea și ierarhizarea indicatorilor lexicali în structura câmpurilor funcțional-semantice corespunzătoare.

Semnificația teoretică constă în fundamentarea teoretică a funcționării categoriilor semantice ale aspectualității cantitative și calitative și în identificarea indiciilor semantice dominante comune ale acestora pentru limba germană; în reliefarea indicatorilor lexicali sintetici și analitici de exprimare a aspectualității și, de asemenea, în stabilirea specificului interacțiunii acestora cu verbul, purtătorul de bază al sensului aspectual.

Valoarea aplicativă a cercetării. Rezultatele cercetării vor contribui la aprofundarea cunoștințelor despre statutul și specificul categoriei funcțional-semantice a aspectualității în limba germană, la perfectarea și perfecționarea cursurilor teoretice, la elaborarea suporturilor metodologice de cursuri practice, la ameliorarea calității procesului de învățare a limbii germane, la elaborarea tezelor de licență și a celor de master.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere:

1. În limba germană, în care aspectul nu este o categorie gramaticală, categoria funcțional-semantică a aspectualității, percepută în sensul larg al cuvântului, se realizează prin două tipuri de aspectualitate: cantitativă și calitativă și se exprimă prioritar prin mijloace lexicale.

2. Pentru categoriile semantice ale aspectualității cantitative (durativă, iterativă, semelfactivă și intensivă) sunt proprii indiciile dominante semantice comune: „multiplicitate” și „localizare/nelocalizare în timp”.

3. Categoriile semantice ale aspectualității calitative (faza acțiunii verbale/etapa de desfășurare a procesului (incoativă, de continuare și de sfârșit al acțiunii) și cea rezultativă) sunt unificate în baza indicelui semantic dominant comun „atingerea/neatingerea limitei”.

4. La exprimarea ambelor tipuri de aspectualitate în limba germană, se aplică o paletă diversificată și destul de amplă de mijloace lexicale sintetice și analitice.

5. În structura câmpurilor funcțional-semantice ale indicatorilor lexicali de exprimare a aspectualității cantitative și calitative în limba germană nucleul îl formează verbele modului de acțiune/Aktionsart corespunzător. Indicatorii lexicali adverbiali sunt plasați la periferia apropiată sau îndepărtată, deoarece acestea nu posedă un grad înalt de specializare privind exprimarea sensurilor aspectuale doar concretizându-le și intensificându-le.

Implementarea rezultatelor științifice. Strategiile elaborate au permis stabilirea și caracterizarea diversilor indicatori lexicali de exprimare a aspectualității în limba germană. Rezultatele obținute prezintă un vădit interes pentru cercetările cu caracter general-lingvistic pentru aspectologia generală și comparativă și, de asemenea, pot servi drept fundament pentru investigațiile ulterioare din acest domeniu.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Rezultatele cercetării au fost prezentate la conferințe și foruri științifice internaționale (14) și naționale (12).

Publicațiile la tema tezei. La tema tezei au fost publicate 18 lucrări științifice.

Structura tezei. Teza include: 3 adnotări în limbile română, engleză și rusă; lista abrevierilor; introducere; trei capitole, concluzii generale și recomandări; bibliografia din 238 titluri; 5 figuri, 12 anexe; declarația privind asumarea răspunderii; CV-ul autorului.

Cuvinte-cheie și expresii-cheie: aspectualitate, durativ, indicator analitic, indicator sintetic, intensiv, iterativ, modul acțiunii/Aktionsart, rezultativ, semelfactiv, faza acțiunii verbale.

În **Introducere** este motivată alegerea temei de cercetare, actualitatea și noutatea științifică a ei; sunt formulate scopul și obiectivele tezei, este reliefată semnificația științifico-teoretică și valoarea aplicativă a studiului; este prezentată aprobarea rezultatelor științifice.

În **capitolul 1, Interpretarea noțiunii „aspectualitate”.** *Probleme teoretice*, sunt relevate chestiuni teoretice ale categoriei funcțional-semantice a **aspectualității**, prin care înțelegem *sistemul de mijloace morfologice, derivative, lexicale*

le, lexico-gramaticale, sintactice ș. a., care indică caracterul de desfășurare și de distribuire a acțiunii în timp. Noțiunile de bază ale categoriei semantice a aspectualității sunt *Aspect* și *Aktionsart*. Categoria aspectului este concepută în funcție de faptul dacă limba este aspectuală (limbile slave) sau neaspectuală (limba germană).

Atitudinea referitoare la categoria aspectului, existența acesteia în germană, precum și modalitățile de exprimare a ei rămâne până în prezent obiect al discuțiilor științifice și academice. Opiniile oscilează de la negarea totală (H. Brinkmann, 1971, R. Steinitz, 1986, S. Andersson, 2011, D. Baudot, 2011) până la recunoașterea acestei categorii (M. Deutschbein, 1962, P. Polenz, 1963, W. Flämig, 1971, Rizaev, 1988). O atare divergență de opinii poate fi explicată, în primul rând, prin polisemia noțiunii de aspect, care, în sensul îngust al cuvântului, este o opoziție gramaticală binară a aspectului perfectiv și imperfectiv în limbile slave, iar în sens mai larg reprezintă categoria enunțării, care redă desfășurarea procesului în raport cu limita sau rezultatul. În al doilea rând, interpretarea greșită sau echivocă a naturii aspectului se explică prin transpunerea termenilor aspectologiei rusești în sistemul verbal german. În opinia lui Iu. Maslov, unii cercetători germani „nu au remarcat diferența esențială de conținut dintre perfectivitatea slavă și limita acțiunii verbale în limbile germanice”, recunoscând astfel existența aspectului în germană [30, p. 40]. În acest sens, lingvista E. Leiss presupune că ideea principală a aspectului constă în dihotomia *Imperfektivität – Perfektivität*. În viziunea ei, din momentul în care în limbă, de exemplu, are loc formarea perechilor verbale cu ajutorul prefixelor, putem vorbi despre aspect ca fenomen gramatical [21, p. 34]. Remarcăm însă că în studiile ulterioare cercetătoarea analizează categoria aspectului în corelație cu categoria *Definitheit* și declară că limba germană este o limbă neaspectuală.

Unii cercetători germani contemporani recunosc existența doar a unor tipuri de aspect. Astfel, R. Brons-Albert (1984) și A. Reimann (1996) vorbesc despre așa-numitul aspect imperfectiv, analizând progresivul german, exprimat cu ajutorul *am-Konstruktion*. Totuși argumentul contra apartenenței construcției la aspectul imperfectiv este gramaticalizarea ei incompletă. Aderăm la opiniile lui S. Andersson (2011), D. Baudot (2011), G. Marschall (2011) că limba germană este o limbă neaspectuală și considerăm că, în limba germană, aspectul nu este o categorie gramaticală, iar termenul *aspect* trebuie conceput în sensul larg al cuvântului.

Spre deosebire de categoria gramaticală a aspectului, opiniile lingviștilor germani referitoare la esența categoriei semantice *Aktionsart* coincid în marea majoritate. *Aktionsart* este considerată drept *categoria enunțării, ce se realizează cu ajutorul mijloacelor lexicale, morfologice, lexico-sintactice și, de asemenea, prin organizarea semantico-structurală a enunțului, precum și prin mijloace implicite*. Cu toate acestea, o clasificare unică a modurilor acțiunii în limba

germană nu există. În general, punctele de vedere ale cercetătorilor germani privind necesitatea clasificării modurilor acțiunii în fazice și nefazice se suprapun. O astfel de delimitare o găsim în studiile lui J. Erben care clasifică sensurile acționale în: *inceputul acțiunii* (Beginn), *durata* (Dauer), *desăvârșirea* (Vollendung), *intensitatea* (Intensivität) și *iterativitatea* (Wiederholung) [12, p. 22-27].

Același principiu îl aplică și W. Flämig (1971), evidențiind sensul durativ – *blühen*; sensul terminativ cu diferențierea ulterioară în ingresiv – *entflammen*, egresiv – *platzen*, konklusiv – *verblühen*, *effektiv* – *erschlagen*; iterativ – *flattern*; intensiv – *schnitzen* și diminutiv – *lächeln*. Această abordare stă la baza clasificării verbelor după Aktionsart în gramaticile limbii germane semnate de Heidolph, Flämig&Motsch (1981) și Helbig&Buscha (2001).

În cadrul cercetării noastre, bazându-ne pe clasificarea Aktionsarten în Helbig&Buscha și în cercetările contemporane în domeniul aspectualității în limba germană, deosebim verbe durative, iterative, intensive, semelfactive, fazice și rezultative, care exprimă modul corespunzător al acțiunii.

În literatura de specialitate cu referire la problemele aspectualității, sunt prezentate două abordări de cercetare a acesteia: abordarea onomasiologică și cea cognitivă. Mai productivă se consideră abordarea onomasiologică ce se exprimă în teoria nomației, în teoria categoriei conceptuale și în cea a câmpului funcțional-semantic.

În prezenta cercetare ne axăm pe abordarea onomasiologică, investigând categoria aspectualității ca pe una semantică de diferite niveluri, ce posedă o structură complexă și care se caracterizează prin așa parametri semantici ca durată, multiplicitate și intensitate, faza acțiunii verbale și rezultativitate.

În general, categoriile semantice ale aspectualității sunt divizate în două grupe de bază: categoriile aspectualității calitative și ale celei cantitative. La categoriile aspectualității calitative, urmându-l pe Iu. Maslov, raportăm categoria semantică faza acțiunii verbale și cea rezultativă, iar din categoriile aspectualității cantitative fac parte categoria semantică durativă, iterativă, semelfactivă și intensivă.

Având ca punct de reper reflecțiile lui Al. Bondarko și Iu. Maslov, am identificat pentru categoriile semantice ale aspectualității calitative drept indicu semantic comun *atingerea/neatingerea limitei*. Pentru categoriile aspectualității cantitative am stabilit două indicii semantice dominante comune: *multiplicitatea* și *localizarea/nelocalizarea în timp*. Indiciul multiplicativ este propriu nu doar mijloacelor de exprimare a categoriei semantice semelfactive și iterative, dar și a celei durative, deoarece aceasta se realizează ca o totalitate a două sensuri corelative – *unicitate* și *neunicitate*, adică iterativitate, iar orice acțiune iterativă presupune o oarecare durată (*winken, wiederholen*).

Totodată, spre deosebire de categoria semantică iterativă, care exprimă o acțiune discontinuă (*flattern, stottern, prasseln*), categoria semantică durativă indică o acțiune continuă (*leben, lachen, schlafen*). Indiciul semantic diferențial *localizare în timp* corespunde durativității concret determinate (*drei Stunden schlafen*), iar indiciul *nelocalizării în timp* corespunde respectiv durativității nedeterminate (*lange schlafen*). Categoria semantică intensivă, de asemenea, se caracterizează prin indicii semantice diferențiale *multiplicitate* și *localizare/nelocalizare în timp*, deoarece o acțiune intensivă poate fi realizată o singură dată (*einmal streicheln*) sau de mai multe ori (*mehrmals streicheln*), localizată (*zwei Stunden lang toben*) sau nelocalizată în timp (*tags gleißen*). Aceste categorii semantice pot fi exprimate prin mijloace linguale sintetice (la nivel de dicționar) și analitice (la nivel de text).

În capitolul 2, Indicatorii lexicali ai categoriilor semantice ale aspectualității cantitative, prezentăm o descriere a tuturor categoriilor semantice ale aspectualității cantitative, identificăm și analizăm mijloacele lexicale de exprimare a componentelor acesteia: categoria semantică durativă, semelfactivă, iterativă și intensivă; stabilim, de asemenea, ierarhia acestor mijloace în structura câmpului funcțional-semantic.

La identificarea mijloacelor lexicale de exprimare a categoriilor semantice ale aspectualității cantitative au fost aplicate elemente ale analizei componențiale, cu ajutorul cărora s-a stabilit prezența semelor durativității, semelfactivității, iterativității și intensității și, de asemenea, a subtipurilor în componența semică a unităților lexicale corespunzătoare.

La stabilirea sensului mijloacelor de exprimare a aspectualității cantitative semele diferențiale ale fiecărei categorii semantice au fost marcate în felul următor: S1 – durativitate, S1¹ – durativitate concret determinată, S1² – cea nedeterminată; S2 – iterativitate, S2¹ – iterativitate regulată, S2² – cea neregulată; S3 – semelfactivitate, S4 – intensitate, S4¹ – *intensificare* a acțiunii și S4² – *diminua*re a acțiunii.

În urma analizei mijloacelor lexicale capabile să actualizeze sensurile categoriilor semantice ale aspectualității cantitative, putem deduce că sunt destul de eterogene. Din acestea fac parte atât mijloacele sintetice (verbele durative, iterative, semelfactive și intensive, mijloacele afixale), cât și cele analitice (indicatorii adverbiali, exprimați prin adverbe, construcții prepoziționale, *am-Konstruktion* și unitățile frazeologice).

Ținând cont de interpretarea fenomenelor de limbă ca structuri în formă de câmp, în viziunea lui E. Schendels și E. Gulâga (1969), am considerat oportun să sistematizăm mijloacele lexicale de exprimare a aspectualității cantitative cu indiciile dominante diferențiale comune *multiplicitate* și *localizare/nelocalizare în timp* și să stabilim ierarhia lor, cu alte cuvinte, să stabilim atât indicatorii

nucleului, cât și pe cei periferici ai aspectualității cantitative. Vom lua, de asemenea, în considerare următoarea teză: dacă categoria funcțional-semantică nu se bazează pe un nucleu morfologic, fapt caracteristic pentru categoria semantică a aspectualității în limba germană, atunci devine posibilă transformarea constituenților câmpului de la alte niveluri în elemente componente ale nucleului.

Astfel, mijloacele lexicale se pot transforma în figuri principale ale câmpului, restrângând mijloacele morfologice și cele lexico-gramaticale la periferia acestuia. Structura nucleu-periferie exprimă formele principale de relații între elementele componente ale câmpului și se realizează ca indicator caracterologic al ordinii interne. Această structură stabilește rolul lor la realizarea unor anumite funcții semantice și, de asemenea, exprimă relația structural-semantică dintre constituenți.

Precum demonstrează investigațiile în domeniul respectiv, cercetătorii aplică diferite criterii la stabilirea nucleului și a periferiei: gradul mai înalt de integrare a elementelor linguale – gradul relativ scăzut al acestei integrări; importanță mai mare a constituenților constitutivi – importanța mai mică a sarcinii funcționale a constituenților periferici; frecvența înaltă de întrebuițare – frecvența scăzută de întrebuițare.

La contrapunerea nucleului și periferiei câmpului indicatorilor lexicali ai aspectualității în limba germană ne-am condus de următoarele criterii: gradul înalt de specializare la exprimarea sensului corespunzător – specializarea incompletă a sensului dat; caracterul nemijlocit de exprimare a sensului – amorfia și multiaspectualitatea exprimării sensului. În acest scop, am efectuat analiza semantică a posibililor indicatori lexicali ai aspectualității în limba germană.

Criteriul de bază la modelarea câmpului funcțional-semantic este frecvența înaltă de întrebuițare a unităților lexicale corespunzătoare, care poate fi stabilită aplicând analiza statistică. În cercetarea de față, analiză statistică a fost realizată în baza diferitor texte fără diferențierea lor după tip și gen, deoarece ne-am pus scopul să stabilim indicatorii lexicali de exprimare a aspectualității în limba germană, dar nu particularitățile de funcționare a lor într-un anumit tip de text.

În afară de aceasta, un criteriu important la configurarea câmpului categoriilor semantice ale aspectualității cantitative este abordarea stilistică a mijloacelor linguale, conform căreia nucleul câmpului îl constituie mijloacele linguale neutre, iar la periferie se situează mijloacele marcate stilistic. Pe măsura apropierii de nucleul câmpului funcțional-semantic se realizează diminuarea expresivității mijloacelor de exprimare a unui sau altui indiciu semantic dominant al aspectualității.

Studierea potențialului semantic al indicatorilor lexicali (sintetici și analitici) ai aspectualității cantitative, în baza analizei definițiilor și particularităților funcționării lor în text, ne-a permis să modelăm structura lor în formă de câmp (Figura 2.1).

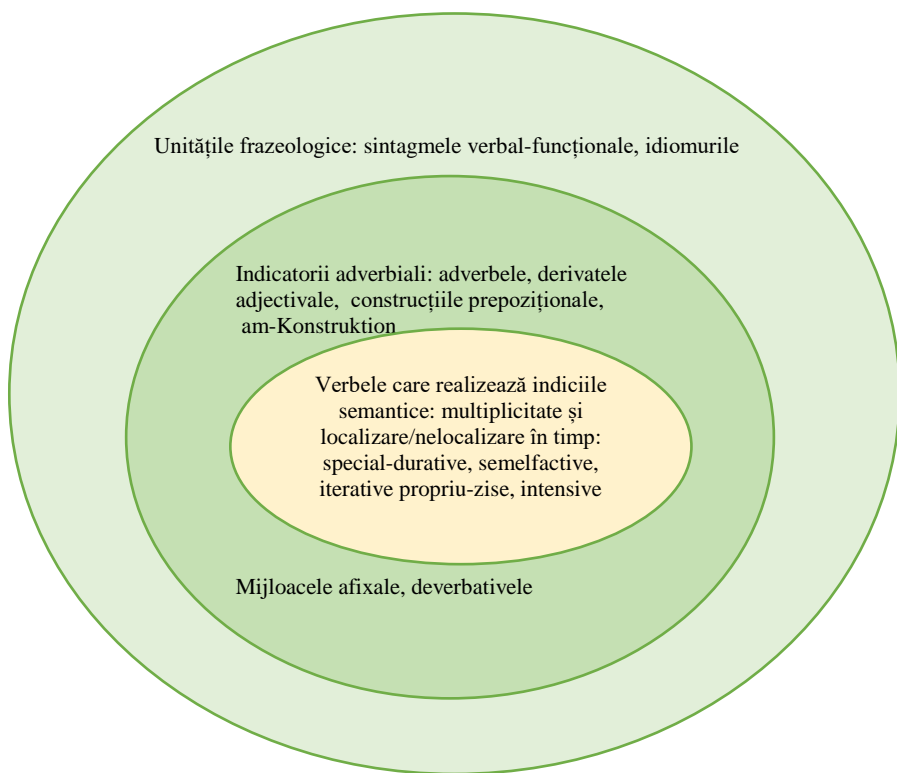

Fig. 2.1. Câmpul funcțional-semantic al indicatorilor lexicali ai aspectualității cantitative

Nucleul câmpului mijloacelor lexicale care servesc la actualizarea aspectualității cantitative îl formează verbele cu semantică acțională corespunzătoare, adică verbele special-durative (*dauern, wahren, andauern, fortauern, hinziehen*), iterative propriu-zise (*flattern, plätschern, schnupern, stottern*), verbele semelfactive (*explodieren, einsprengen, geschehen*) și cele intensive (*sausen, gleißen, hassen*). În pofida faptului că în materialul empiric analizat frecvența acestor verbe cedează frecvenței mijloacelor analitice de exprimare, anume ele formează nucleul câmpului cercetat. Drept argument pentru localizarea lor în nucleu este criteriul *gradul înalt de specializare și caracterul nemijlocit de exprimare* a sensului aspectual corespunzător, cu alte cuvinte, aceste verbe se vor manifesta în orice context în calitate de indicatori ai unei sau altei categorii semantice a aspectualității cantitative.

Atât verbele special-durative, cât și cele iterative propriu-zise indică implicit sensul aspectual corespunzător, fără a-l concretiza. Astfel, sensul verbului

dauern „eine bestimmte Dauer haben” [10, p. 320] și sinonimul acestuia *währen* sunt întrebuițate în îmbinare cu indicatorii lexicali expliciti, care marchează tipul de durativitate. Indicatorii adverbiali *eineinhalb Tage und eine Nacht* și *nur fünf Minuten* indică în următoarele exemple o durativitate concret determinată: *Meine Hochstimmung dauerte eineinhalb Tage und eine Nacht* (Christa Wolf, *Unter den Linden*, S. 91); *Doch die Freude der Gastgeber währte nur fünf Minuten* (*Die Zeit*, 13.07.2009). Indicatorii adverbiali *länger* și *kurz* (exemplele 2, 4) semnaleză o durată nedeterminată: *Er hatte gehofft, dessen Besuch würde länger dauern ...* (Heinrich Böll, *Billard um halb Zehn*, S. 165); *Die Freude über den Satz-Anschluss währte nur kurz, ...* (*Die Zeit*, 13.07.2009).

Verbele iterative propriu-zise, de asemenea, indică implicit o acțiune repetată, fără diferențierea în regulată sau neregulată, de exemplu: „*Desto schlimmer?*” *wiederholte Gieshübler* (Theodor Fontane, *Effi Briest*, S. 67). Indicatorul adverbial concretizează tipul de iterativitate, și anume marchează o iterativitate regulată sau neregulată [4, p. 79]. În calitate de indicator explicit al iterativității regulate se manifestă adjectivul *allnächtlich* în următorul exemplu: *An sich handelte es sich um eine ganz natürliche Erscheinung, die sich allnächtlich wiederholte* (Christian von Kamp, *Parkgespräche*, S. 137).

Sensul semelfactiv, la fel ca și cel iterativ, poate fi exprimat cu ajutorul verbelor speciale. Totuși stabilirea semanticii semelfactive a unui sau altui verb în limba germană prezintă anumite dificultăți, deoarece indiciul semelfactiv ține nu numai de semantica lexemului verbal, dar și de situația exprimată în propoziție. Astfel, verbul *sprengen* în propoziția *Eine Handgranate musste bereits am Dienstag noch vor Ort kontrolliert gesprengt werden* (*Die Zeit*, 08.07.2015) indică o acțiune unitară, fapt accentuat și de întrebuițarea numeralului cantitativ *eine* cu substantivul *Handgranate*. În următorul exemplu, același verb numește deja câteva acțiuni unitare ce indică întrebuițarea complementului direct *Brücken* la forma de plural cu atributele *südöstlich und südwestlich der Stadt*: *Sie sprengten Brücken südöstlich und südwestlich der Stadt in die Luft, wie ...* (*Die Zeit*, 14.06.2015).

Spre deosebire de verbele special-durative, iterative propriu-zise, și cele semelfactive, care exprimă sensul aspectual corespunzător neconcretizându-l, verbele intensive pot fi întrebuițate în calitate de indicatori independenți, fără indicatori lexicali complementari ai diferitor grade de intensitate: intensificarea acțiunii, de exemplu: *sausen* – „sich sehr schnell bewegen”: ... *unser Schatten floh immer näher, er sauste schneller als wir...* (Max Frisch, *Homo Faber*, S. 16) sau diminuarea acțiunii: *glimmern* – „schwach glänzen”: *Aber es ist mild, die Sonne glimmert milchig durch einen dünnen Wolkenschleier* (*Die Zeit*, 22.02.2009).

La periferia apropiată raportăm mijloacele lexicale de exprimare a aspectualității cantitative, ce corespund criteriului specializării incomplete a oricărui sens aspectual. Aici se situează mijloacele afixale. Afixarea în limba

germană corelează frecvent cu schimbarea sensului cuvântului, dar această corelare nu determină și schimbarea caracteristicii desfășurării acțiunii. Prin urmare, mijloacele afixale de exprimare nu au un caracter sistematic și nu pot fi analizate în calitate de indicatori sistemici ai caracteristicilor aspectuale. În același timp, mai mulți lingviști menționează în dicționarele explicative și în cercetările teoretice semnificația aspectuală a mijloacelor aspectuale în limba germană. Acest fapt îl demonstrează și rezultatele cercetării noastre. Prefixele *ab-*, *durch-*, *über-*, *unter-*; prefixoidele *all-*, *multi-*, *poly-*, *wieder-*, *höchst-*, *tot-*; sufixoidele: *-fach*, *-mal*, *-mals*; și sufixul *-eln* atribuie verbelor și adverbelor sensuri aspectuale, actualizându-se în context, de exemplu: *Die Natur lässt sich furchtbar überdehnen, aber wenn sie zurückschnalzt, wird es bitter* (Die Zeit, 12.03.2015). Prefixul *über-* conferă verbului durativ *dehnen* un sens intensiv, care se intensifică în exemplul menționat cu ajutorul circumstanțialului de mod *furchtbar*. Prefixul *durch-* în structura verbului *durchschlafen* intensifică și accentuează o durativitate nedeterminată, exprimată de baza verbală: *durchschlafen* – „einen bestimmten Zeitraum, ohne Unterbrechung schlafen“.

O funcție similară îndeplinește și prefixul *herum-*, de ex.: *herumreisen* – fortwährend auf Reisen sein, ohne ein festes Ziel zu haben; 2. *herumbummeln* – über längere Zeit bummeln; 3. *herumblättern* – über längere Zeit flüchtig, wahllos in etwas blättern: *Also werde ich in Deutschland herumreisen und zur U-23-WM nach Brasilien fahren* (Der Spiegel, 07.10.2013). Prefixul *umher-* exprimă o acțiune durativ-iterativă, de exemplu: *Er könne wahrscheinlich erklären, warum diese Tiere beim Regen nur selten im Freien umherlaufen* (Der Spiegel, 09.08.2012), *umherlaufen* are sensul de – „hin und her laufen”. Mai variat și mai amplu este prezentat în materialul nostru lingual grupul indicatorilor afixali ai categoriei semantice intensive, care poate fi exprimată, de exemplu, cu ajutorul prefixelor *ab-* (*abküssen*, *abfliegen*); *durch-* (*durchbürsten*, *durchlüften*); *über-* (*überversichern*, *überbewerten*), *unter-* (*unterbelasten*, *unterbelichten*). Astfel, prefixul *ab-* intensifică sensul diminutiv, exprimat de verbele semanticii date: *abmildern*, *abschwächen*, de exemplu: *Neu entwickelte Bewässerungsanlagen, so Lecuyer, hätten den antiken Klimawandel für die Bevölkerung womöglich abgemildert* (Der Spiegel, 22.07. 2013). Prefixele *über-* și *unter-* pot atribui verbelor sensuri antonimice ale intensității „peste normă” ≠ „sub normă”, de exemplu *überschätzen* ≠ *unterschätzen*, *überbezahlen* ≠ *unterbezahlen*.

Din zona periferiei apropiate fac parte și deverbativele în *-ung* (*Unterhaltung*, *Messung*) și în *-en* (*Rauchen*, *Sausen*, *Flattern*), care păstrează semantica aspectuală a verbului de la care este derivat și, de asemenea, deverbativele neafixale, ce actualizează în context sensul semelfectiv (*Abbruch*, *Eingriff*). În periferia apropiată se situează și așa mijloace analitice de exprimare a aspectualității cantitative, cum ar fi construcțiile prepoziționale (*während*

des Jahres, seit einigen Tagen, innerhalb des Semesters), am-Konstruktion (*am Schreiben, am Lesen, am Essen sein*), adverbale (*stets, ununterbrochen, ein bisschen*) și adjectivele-derivate (*monatlich, gänzlich, wöchig*). Mijloacele lexicale enumerate le raportăm la periferia apropiată a câmpului aspectualității cantitative, deoarece acestea se caracterizează printr-o specializare incompletă de exprimare a sensului aspectual, prin amorfie și multiaspectualitate. Aceste mijloace se manifestă nu doar în calitate de indicatori ai aspectualității, dar și ai temporalității sau modalității, deci pot fi componente ale câmpurilor temporalității și modalității. Astfel, construcția prepozițională *beim Abendessen* în propoziția *Beim Abendessen erzählte ich den Eltern ganz unbefangen von der Nachbarin ...* (Christian von Kamp, *Parkgespräche*, S. 11) îndeplinește funcția circumstanțialului de timp, indicând timpul acțiunii verbale, dar, în același timp, în îmbinare cu verbul durativ *erzählen* la forma temporală *Präteritum*, actualizează o durativitate nedeterminată a acestei acțiuni. Cu alte cuvinte, atare construcții prepoziționale sunt elemente componente ale câmpurilor temporalității și aspectualității, care se intersectează.

Analiza funcționării adverbelor *ein bisschen, ein wenig, viel, sehr, a* adjectivei *stark, kräftig, dramatisch* în text demonstrează că acestea pot fi elemente componente atât ale câmpului modalității, cât și ale aspectualității. Îndeplinind funcția sintactică de circumstanțial de mod, aceste mijloace lexicale caracterizează desfășurarea acțiunii într-o măsură mai mare sau mai mică (peste sau sub normă), deci realizează sensul aspectual intensiv, de exemplu: *Die Niederlage trübt alles ein bisschen* (*Die Zeit*, 05.07.2015); *Der Gesundheitszustand der in China inhaftierten Journalistin ... hat sich nach Angaben ihrer Familie stark verschlechtert* (*Die Zeit*, 06.07.2015).

Din cele expuse, putem conchide că semantica aspectuală a mijloacelor indicate se actualizează în anumite contexte sau în îmbinare cu alte mijloace de exprimare a aspectualității cantitative.

Periferia îndepărtată a câmpului aspectualității cantitative o formează unitățile frazeologice concepute în sens larg, incluzând atât idiomurile (*von der Wiege bis zur Bahre, ein Nickerchen machen, heulen wie ein Schlosshund*), cât și sintagmele verbal-funcționale de tipul *in Gang kommen, zum Lächeln bringen, in Verhandlung stehen*. Ca și pentru mijloacele lexicale de exprimare a aspectualității cantitative, ce fac parte din periferia apropiată, și pentru unitățile frazeologice analizate este caracteristică multiaspectualitatea, cu alte cuvinte, ele pot actualiza sensurile aspectualității și temporalității sau ale modalității care se intersectează. Trăsătura distinctivă de bază a acestor mijloace linguale din zona periferiei apropiate este marcarea stilistică. Dacă componenta emoțională a sensului idiomurilor este incontestabilă, atunci marcarea stilistică a sintagmelor verbal-funcționale necesită o anumită explicație. În funcție de gradul coloritului stilistic al verbului funcțional din componența sintagmelor verbal-funcționale,

în materialul nostru factologic putem evidenția trei grupuri: neutre cu sens general (*zu Gesicht bekommen*), emoționale, caracteristice comunicării cotidiene (*die Initiative ergreifen*) și expresive (*Applaus schinden*). Comun pentru toate aceste trei grupuri de sintagme verbal-funcționale este faptul că ele se pot manifesta în calitate de indicatori ai stilului nominal. Aceasta ne permite, în opinia noastră, să plasăm toate sintagmele verbal-funcționale, independent de gradul coloritului stilistic, în zona periferiei îndepărtate a câmpului aspectualității cantitative.

Menționăm că mijloacele lexicale care se situează la periferia câmpului aspectualității cantitative, de regulă specifică, determină mai concret unul sau alt sens aspectual exprimat de verbul cu semantica corespunzătoare, deci cu Aktionsart corespunzător. Mai productivi la acest aspect s-au adevărit a fi indicatorii lexicali adverbiali, deoarece aceștia posedă capacitatea de a exprima, în îmbinare cu verbul, sensuri aspectuale ale durativității determinate concret sau nedeterminate, iterativității regulate sau neregulate, sens semelfactiv sau tipuri ale intensității (intensificare/diminuare).

Capitolul 3, *Exprimarea aspectualității calitative cu ajutorul indicatorilor lexicali*, este dedicat cercetării mijloacelor lexicale de exprimare a categoriilor semantice ale aspectualității calitative, pentru care, în calitate de indiciu semantic dominant comun, am identificat indiciul *atingerea/neatingerea limitei*. Din grupul categoriilor semantice ale aspectualității calitative fac parte cea rezultativă și faza acțiunii verbale, în cadrul căreia, urmându-l pe V. Engerer (2009), diferențiem faza incoativă, de continuare și de sfârșit al acțiunii. Înainte de a examina mijloacele lexicale de exprimare a aspectualității calitative, găsim rațional să explicăm diferențierea fazei de continuare a acțiunii de categoria semantică durativă și faza de sfârșit al acțiunii de cea rezultativă. Faza de continuare a acțiunii se deosebește de categoria semantică durativă, prin faptul că indică continuarea acțiunii, procesului sau stării care, în prealabil, au fost întrerupte, iar categoria semantică durativă caracterizează acțiunea ce durează continuu într-un interval de timp determinat concret sau nedeterminat. În pofida punctelor de tangență dintre faza de sfârșit al acțiunii și categoria semantică rezultativă, acestea nu sunt absolut identice. Faza de sfârșit al acțiunii indică doar încetarea acțiunii, independent de faptul dacă aceasta este îndreptată spre obținerea unui rezultat, iar categoria semantică rezultativă caracterizează acțiunea, urmărind obținerea unui rezultat definitiv sau parțial [5, p. 206-208].

În scopul identificării mijloacelor lexicale sintetice și analitice de exprimare a categoriilor semantice – faza acțiunii verbale și cea rezultativă, a fost aplicată analiza componentială a unităților lexicale la nivel de dicționar și s-au stabilit în componența lor semică următoarele seme diferențiale: semul fazic – S5: începutul acțiunii – S5.1 și subtipurile acestuia; continuarea acțiunii – S5.2, sfârșitul acțiunii – S5.3; semul obținerii rezultatului – S6, cel definitiv – S6¹, parțial – S6². În subsidiar, au fost reliefate particularitățile de actualizare

contextuală a sensurilor aspectuale ale unităților lexicale examinate. Analiza semantică a mijloacelor lexicale și datele statistice de întrebuințare a acestora în textele comentate ne permit modelarea structurii în formă de câmp a indicatorilor lexicali ai categoriilor semantice ale aspectualității calitative (Figura 3.1).

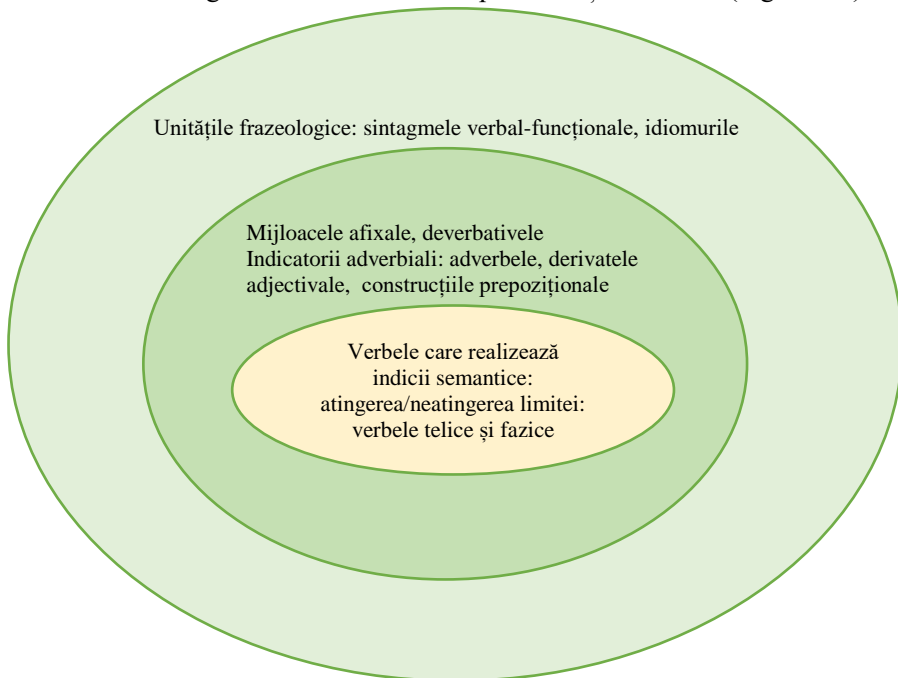

Fig. 3.1. Câmpul funcțional-semantic al indicatorilor lexicali ai aspectualității calitative

Analogic, ca și în cazul mijloacelor lexicale de exprimare a categoriilor semantice ale aspectualității cantitative, nucleul câmpului aspectualității calitative îl formează verbele speciale fazice (*beginnen, anfangen, anstellen, starten, losgehen, fortsetzen, fortfahren, weitemachen, weiterschreiben, aufhören, beenden, abschließen*) și verbele telice, care realizează implicit semele obținerii unui rezultat definitiv sau parțial (de exemplu, *kommen, finden, einschlafen, bringen, sterben, platzen*). Aceste mijloace lexicale, indiferent de context, actualizează univoc indiciul dominant al acestui tip de aspectualitate.

Ne vom referi mai întâi la așa-numitele verbe fazice. La exprimarea fazei incoative a acțiunii, se utilizează verbele *beginnen, anfangen, starten, anstellen, verfallen, ausbrechen, hereinbrechen, sich an etw. machen*. Sunt de bază verbele sinonimice *beginnen* și *anfangen*. Marcând sensul incoativ, aceste verbe, datorită caracterului abstract al semanticii lor, a cărui bază o constituie noțiunea

de limită temporală, orientată spre extensiunea temporală ce o urmează, posedă un potențial nelimitat în planul combinabilității lexico-semantice. În îmbinare cu infinitivul, aceste verbe redau durata începutului acțiunii. Putem presupune că aceste verbe servesc la exprimarea trecerii treptate la o nouă acțiune, adică avem de a face cu varianta semantică evolutivă a fazei incoative, de exemplu: *Im vergangenen Jahr, als wir anfangen, unsere Konferenz zu planen, da war der Krisenherd die Türkei (Die Zeit, 08.05.2014); Das wäre mir ja das neueste, dachte ich aufgebracht, begann aber gehorsam, die Steinstufen hochzusteigen (Christa Wolf, *Unter den Linden*, S. 16).*

Gradul diferit de desfășurare a fazei incoative a acțiunii (ingresiv, imploziv sau exploziv) pot indica mijloacele lexicale explicite corespunzătoare. De exemplu, ingresivitatea începutului acțiunii este marcată de indicatorii adverbiali de tipul *plötzlich*, da: *Kürzlich waren die beiden zusammen in einer Holocaust-Ausstellung, das hat meine Mutter total aufgewühlt, sie hat plötzlich angefangen zu weinen (Die Zeit, 08.11.2010).*

Utilizând verbele cu semantica incoativă cu indicatorii adverbiali, care denotă sensul treptat (*allmählich, langsam, Schritt für Schritt*), se intensifică sensul evolutiv incoativ al acțiunii, de exemplu: *Erst allmählich beginnen Forscher zu verstehen, wie Menschen und Mikroben in Einklang leben können. (Die Zeit, 25.03.2014); Um ein weiteres Ziel zu erreichen, sollte ich langsam anfangen, Geld zu sparen (Die Zeit, 06.02.2012).*

Spre deosebire de verbele analizate, verbele *ausbrechen, hereinbrechen* și *verfallen* posedă semul ingresiv și frecvent semantic se asociază cu substantivele care denumesc situații extreme (*Feuer, Krieg, Krankheit, Jubel, Hungersnot, Panik, Seuche*) sau emoții (*in Lachen, Geschrei, Tränen ausbrechen*), de exemplu: *Über die Gesichter der acht Verurteilten sei erst ein Lächeln gehuscht, erinnert sich Goldberg, dann seien sie in Lachen ausgebrochen (Die Zeit, 27.04.2014).*

Sensul incoativ poate fi exprimat și cu ajutorul verbelor *sich an etwas machen* „mit einer Tätigkeit/Arbeit anfangen, starten „beginnen lassen” și *anlaufen* „einsetzen, beginnen”, deoarece structura semantică a acestor verbe conține semul incoativ al acțiunii (S5.1): *Allerdings wiederholen wir das Training drei Mal bis wir begreifen, wie wir das eigentliche Spiel starten können (Die Zeit, 31.01.2014); Das Vertrauen war da, er durfte sich an die Arbeit machen (Die Zeit, 23.09.2013); Die Auslieferung soll im Jahr 2019 anlaufen (Die Zeit, 07.10.2013).*

Grupul verbelor ce exprimă faza de continuare a acțiunii nu este atât de amplu. În calitate de indicatori universali de exprimare a acestei faze pot fi evidențiate verbele *fortsetzen, fortfahren*, al căror sens este determinat în dicționarul DUDEN Universal în felul următor: - *fortsetzen* „etwas Begonnenes wieder aufnehmen und weiterführen” [10, S. 529]; - *fortfahren* „ein Tun nach einer Unterbrechung fortsetzen” [10, S. 528].

În pofida asemănărilor semantice, între aceste verbe există totuși anumite diferențe. Verbul tranzitiv *fortsetzen* este întrebuițat cu un complement direct, exprimat, de regulă, printr-un substantiv deverbal: *Trotz des Unfalls wurden die Arbeiten am Stadion am Samstag fortgesetzt* (*Die Zeit*, 30.03.2014). Verbul intransitiv *fortfahren* este întrebuițat independent, semnalând continuarea unei acțiuni indicate anterior (... *sagte Baldini, und Grenouille fuhr fort*) sau îmbinându-se cu un substantiv deverbal cu prepoziția *mit* (*mit der Versöhnung fortfahren*), sau cu infinitivul verbului cu particula *zu* (*Der Mann fuhr fort, sie unverwandt anzusehen*).

Verbul fazic de bază german ce marchează încetarea acțiunii este *aufhören*, care posedă următoarele particularități semantico-sintactice: acest verb exprimă sensul de încetare a acțiunii „nicht länger andauern, enden; mit etwas Schluß machen, nicht fortfahren“ [10, S. 157] și, conform dicționarului de sinonime, are următoarele expresii sinonimice: *abbrechen, aussetzen, stoppen, zum Schluss kommen, es genug sein lassen, ein Ende machen, Schluss machen; beenden, enden, aufgeben, die Luft anhalten* (salopp) [16, S. 75]. Prin urmare, acest verb poate fi considerat mijloc universal de indicare a fazei de sfârșit al acțiunii. Verbul *aufhören* se combină cu orice alt verb ce indică o acțiune durativă localizată în timp, actantul predicatului fiind frecvent un infinitiv cu particula *zu* și ocupă poziția de complement. În construcția cu verbul *aufhören* nu există limite în raport cu semantica subiectului sau obiectului acțiunii, de exemplu: „*Berlin muss aufhören, Europa zu ersticken“, hieß es in *Le Monde* (*Die Zeit*, 29.04.2014).*

Specificul semantic al verbelor *abbrechen, aufgeben* și *aufsetzen* constă în faptul că ele marchează acțiuni care de la bun început nu sunt duse la limita internă sau externă. Verbul *abbrechen* se întrebuițează, în limba germană, cu un complement direct, care este exprimat printr-un substantiv ce arată, de regulă, un anumit proces (*Unterhaltung, Verhandlung, Gespräch abbrechen*), de exemplu: *Wir mussten unsere Skype - Unterhaltung abbrechen, um die relevanten Werkzeuge für unsere Länder zu googeln* (*Die Zeit*, 03.03.2014).

O funcție similară o posedă și verbele *aufgeben, aussetzen*, de exemplu: *das Reformieren aufgeben, Unterstützung aussetzen*, de exemplu: ...*Weil sie fürchtete, dass die Krisenstaaten ansonsten das Reformieren aufgeben würden* (*Die Zeit*, 11.04.2014); *Sie könnten auch damit drohen, finanzielle Unterstützung auszusetzen, bis die Demonstrationsfreiheit wieder gewährleistet ist* (*Die Zeit*, 10.01.2014).

În funcție de context, de conținutul semantic și de particularitățile sintactice ale verbelor *abschließen, beenden, enden*, acestea pot indica atât faza de sfârșit al acțiunii, cât și rezultatul acestei acțiuni, de exemplu: *Die Politik – und Kommunikationswissenschaftlerin beendet gerade ihre Dissertation, „danach fängt für mich ein neues Leben an“, sagt sie* (*Die Zeit*, 14.05.2014).

Verbul *beenden* exprimă sensul fazei de sfârșit al acțiunii, mai concret, sfârșitul scrierii tezei; aceasta punctează atât indicatorul gramatical – forma

temporală *Präsens*, cât și indicatorul lexical adverbial *gerade*. În următorul context, verbul *beenden* posedă sensul de obținere a rezultatului: „Madame Gaillard și-a onorat obligațiunile”, semantica rezultativă este exprimată, în acest caz, printr-un mijloc gramatical, și anume prin forma *sein + Partizip II: Ihre Pflicht hatte sie ja getan. Das Pflegeverhältnis war beendet* (Patrick Süsskind, *Das Parfum*, S. 36).

Din grupul verbelor telice, în materialul nostru lingual, fac parte *kommen, finden, bringen, sterben, platzen*. Aderând la ideile lui J. Meibauer, U. Demske (2007) ș. a., am folosit în calitate de marcanți la diferențierea verbelor telice și atelice identificatori adverbiali cu semantică temporală [23, p. 195-200]. De exemplu, identificatorul „*zwei Stunden lang*” nu poate fi întrebuițat cu verbele telice *, „*Er findet zwei Stunden lang*”. Acest mod de diferențiere ne permite să determinăm cu care sens aspectual sunt întrebuițate verbele anterior menționate din materialul empiric și, prin urmare, constituie oare aceste verbe un mijloc de exprimare a categoriei semantice rezultative: *Für ihr Germanistikstudium ist sie in die USA gegangen, hat anschließend ein Jahr in der Türkei gelebt und kam dann nach Berlin, um ... Ethnologie zu machen* (*Die Zeit*, 14.05.2014). Verbul telic *kommen* (*und *kam* dann *zwei Stunden lang nach Berlin*), în enunțul citat, indică obținerea rezultatului și, astfel, apare în calitate de mijloc de redare a categoriei semantice rezultative. Din grupul verbelor telice analizate supra fac parte și o serie de verbe prefixale, de exemplu: *ankommen, aufessen, erröten, einschlafen*. Astfel, sensul de bază al verbului *ankommen* este „einen Ort erreichen, an einem Ort eintreffen” [10, S. 114]. Întrebuițat cu acest sens, verbul *ankommen*, în următorul context, semnaleză că mașina poliției a sosit la locul infracțiunii în decurs de un interval de timp determinat, adică indică atingerea scopului, obținerea rezultatului: *28 Minuten dauert es im Landesschnitt, bis nach einem Notruf ein Streifenwagen an einem Tatort ankommt* (*Die Zeit*, 12.05.2014).

Capacitatea verbului *aufessen* de a exprima sensul rezultativității poate fi intensificat concomitent prin întrebuițarea, în enunțare, a indicatorilor adverbiali. În acest caz, este accentuată obținerea rezultatului definitiv, deci se actualizează semul S6': *Mit derartigen Aktionen versuchen die Studenten, die Idee von Eat Art-Begründer Spoerri umzusetzen, Kunst und Leben zu verbinden, indem sie erst Kunst schaffen und sie dann bis auf den letzten Krümel aufessen* (*Die Zeit*, 18.03.2013).

Periferia apropiată a câmpului mijloacelor lexicale sintetice și analitice de exprimare a sensurilor aspectualității calitative o formează, în primul rând, indicatorii lexicali adverbiali. Dacă considerăm drept bază a criteriilor de clasificare unul din aspectele sensului lexical al indicatorilor adverbiali și, în special, opoziția „sintactic liber – frazeologic stabilit”, atunci respectivele unități ale limbii pot fi divizate în două grupe. Din prima grupă fac parte adverbele (*sofort*,

schließlich, endlich), așa-numite adjective-adverbe (*plötzlich, unwillkürlich, überraschend, unvermutet, unerwartet, unverhofft*), construcțiile prepoziționale (*seit September, vom 1. August an*).

Grupa a doua o formează indicatorii adverbiali cu sens frazeologic stabilit, de exemplu, frazeologismele *mit einem Schlag, mit einem Ruck, auf den Stutz, über Nacht*. În materialul nostru analizat predomină indicatorii lexicali adverbiali din prima grupă. În pofida frecvenței înalte de întrebuițare a acestor indicatori ai aspectualității calitative, totuși nu există posibilitatea de a-i plasa în centrul câmpului, deoarece acești indicatori nu corespund pe deplin criteriului *specializării* la exprimarea sensului corespunzător. Aceștia se caracterizează printr-o specializare incompletă și prin multiaspectualitatea sensului, deoarece, pe lângă sensurile aspectuale fazic și rezultativ, sunt capabile să actualizeze și alte sensuri, de exemplu, cel intensiv. Astfel, adverbele *schließlich, endlich*, în funcție de context, se pot manifesta atât ca indicatori ai sensului fazic incoativ al acțiunii, cât și ai sensului rezultativ. *Dann haben sie schließlich angefangen die Renten und die Gehälter zu kürzen.... (Die Zeit, 10.10.2011): Schließlich beenden sie die Tagungspause mit Kaffee und Kuchen vor einem riesigen Becken (Die Zeit, 08.06.2009).*

Indicatorii *ganz, leicht* ș.a. pot marca, în funcție de ambianța contextuală, atât sensul rezultativ, cât și pe cel intensiv. În următorul exemplu, indicatorul adverbial *leicht*, în îmbinare cu verbul corespunzător, realizează sensul aspectual de obținere a rezultatului parțial: *Der knappe Raum zwingt zum Dribbling, bei dem selbst Köhner wie Ribery oder Götze leicht den Ball verlieren*. Sensul intensiv se realizează, de exemplu, în următoarele îmbinări: *leicht frieren, modifizieren, leicht verbessern*.

La periferia apropiată putem raporta și mijloacele afixale, și anume prefixele care conferă verbului sens fazic (*losgehen, aufglimmen*) sau rezultativ (*verbrennen, erfragen*). Din grupul prefixelor care pot atribui bazei verbale sensul obținerii unui rezultat definitiv fac parte, de ex., prefixele *ver-, er- ab-, aus-*: *Jedes Mal, wenn E. on, RWE und EnBW, Deutschland einzige aktive AKW-Betreiber, ein neues Brennelement einsetzen und abbrennen, freut sich der Finanzminister (Die Zeit, 13.11.2013)*. Deverbativalele în *-ung* (*Abschaffung, Schließung, Zerschneidung*) derivate de la verbele telice actualizează semul rezultativ.

În pofida opiniei că deverbativalele în *-en* exprimă sens aspectual durativ, infinitivele substantivizate de la verbele telice pot indica obținerea rezultatului. Astfel, nu numai verbul *abbrennen* are sens terminativ, rezultativ, dar și deverbativul corespunzător, de exemplu: *Mit dem Abbrennen von Pyrotechnik in Gladbacher Block begann der zweite Abschnitt (Die Zeit, 11.05.2013)*.

Analiza materialului factologic ne demonstrează că, în anumite contexte, sensul rezultativ poate fi exprimat și de deverbativalele în *-en* de la verbele atelice (durative), deoarece la redarea sensurilor aspectuale servesc diferite mijloace [17, p. 132]. De exemplu, în enunțul *Erst zu einem späteren Zeitpunkt erhalten*

Spieler ein Werkzeug, mit dem sie etwa Blöcke vor Schiebtüren und Lasern platzieren können. Hinweise erst nach dem Lösen eines Rätsels...(Die Zeit, 11.02.2013), rezultativitatea procesului de dezlegare a ghicitorii este indicată de construcția prepozițională, în a cărei structură este deverbativul *das Lösen*.

În zona periferiei îndepărtate a câmpului mijloacelor lexicale de exprimare a aspectualității calitative se situează unitățile frazeologice și sintagmele verbal-funcționale, deoarece acestea se deosebesc de ceilalți indicatori lexicali ai categoriilor semantice faza acțiunii verbale și cea rezultativă prin marcarea lor stilistică. S-a stabilit că sintagmele verbal-funcționale sunt utilizate, în general, la exprimarea diferitor variante semantice ale categoriei faza acțiunii verbale, deci sunt capabile să actualizeze semele incoative (*in Kraft treten, in Bewegung setzen*) și terminative a acțiunii verbale (*zu Ende gehen, zum Schluss bringen*). Frazeologismele, concepute în sens restrâns, întrebuițate cu verbele telice, indică un sens de obținere a rezultatului definitiv: *Diese Gesellschaft würde den Einzelnen nicht überwachen und ausspähen; sie würde ihn mit Haut und Haar vergesellschaften, mit all seinen Regungen, mit seinem ganzen Wünschen und Wollen* (Die Zeit, 13.08.2013).

Examinarea configurațiilor câmpurilor funcțional-semantice ale indicatorilor lexicali de exprimare a aspectualității cantitative și calitative în limba germană demonstrează că nucleele ambelor câmpuri formează semantemele verbale care realizează diferite indicii semantice dominante: ale multiplicității, ale localizării/nelocalizării în timp și, corespunzător, ale atingerii/neatingerii limitei.

Periferia apropiată a câmpurilor modelate o formează indicatorii lexicali adverbiali la care, pentru exprimarea sensurilor aspectuale cantitative și calitative, se raportează adverbele din diferite grupuri semantice și construcțiile prepoziționale cu diversă încărcătură semantică. Diferența de bază constă în faptul că la periferia apropiată a câmpului funcțional-semantic al indicatorilor lexicali de exprimare a aspectualității cantitative se situează, de asemenea, construcțiile de tipul *am Schreiben, Lesen, Machen sein*, realizând sensul durativ.

Mijloacele afixale și deverbativele, aflându-se la periferia apropiată a ambelor câmpuri, posedă la fel particularitățile lor semantice la exprimarea sensurilor aspectualității cantitative și calitative. Potențialul lor aspectual depinde de baza verbală la care se atașează. Astfel, prefixul *durch-* exprimă nu doar sensurile aspectualității cantitative – cel durativ (*durchschlafen*) și cel intensiv (*durchbürsten*), dar și al aspectualității calitative – cel rezultativ (*durchforschen*).

Periferia îndepărtată a câmpurilor funcțional-semantice o formează frazeologismele, concepute în sens larg, care cuprind idiomurile și sintagmele verbal-funcționale. Mijloacele lexicale analizate, exercitând aceeași funcție semantică, caracterizează desfășurarea acțiunii sau a procesului în timp, deci realizează un anumit sens aspectual.

Luând în considerare teoria câmpurilor funcțional-semantice policentrice, realizăm că câmpul aspectualității, în limba germană, se raportează la acest tip de câmp, posedând constituenți periferici și elemente ce fac parte din două nuclee care se intersectează. Acest câmp cuprinde diferite categorii semantice care se caracterizează printr-o multiaspectualitate destul de nuanțată. Astfel, elementele componente ale câmpului aspectualității cantitative se pot manifesta în calitate de constituenți ai câmpului aspectualității calitative, de exemplu, adverbul *plötzlich*; construcțiile prepoziționale *mit einem Schlag*, *mit einem Ruck* pot fi indicatori lexicali ai categoriei semantice faza acțiunii, anume ai sensului ingresiv și ai categoriei semantice semelfactive, deci realizează indicii semantice ale aspectualității cantitative și calitative. Putem vorbi despre faptul că câmpurile funcțional-semantice particulare ale indicatorilor lexicali de exprimare a aspectualității cantitative și calitative formează câmpul funcțional-semantic general al indicatorilor lexicali de exprimare a aspectualității în limba germană (Figura 3.2).

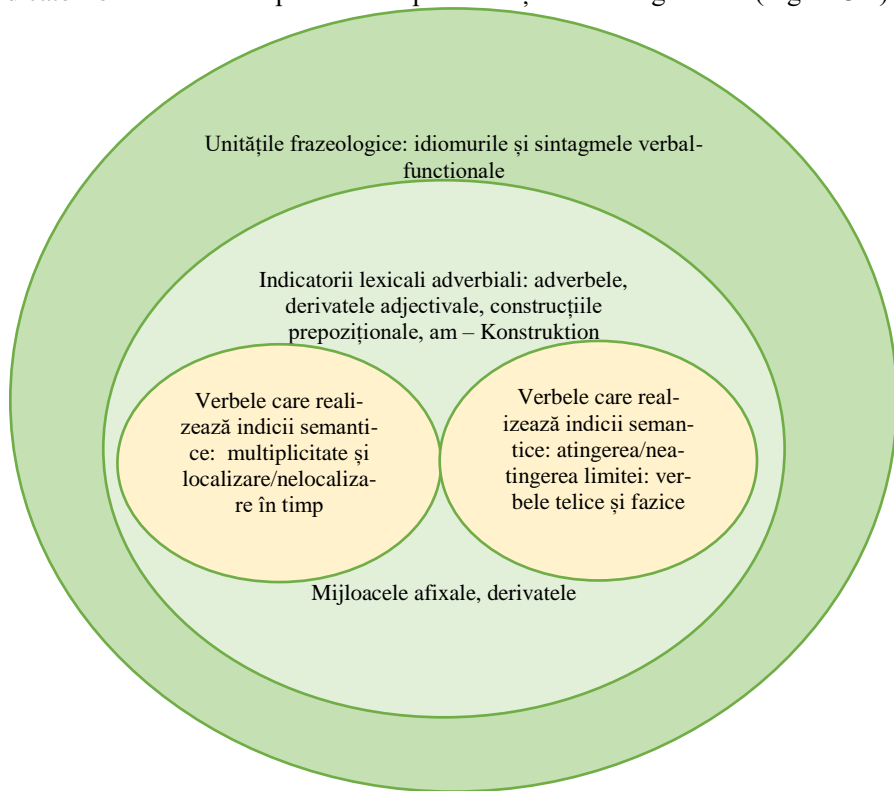

Fig. 3.2. Câmpul funcțional-semantic al indicatorilor lexicali ai aspectualității în limba germană. Funcția: caracteristica desfășurării acțiunii verbale

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Problema științifică soluționată constă în identificarea indicilor semantice dominante comune ale categoriilor semantice ale aspectualității cantitative și calitative, în analiza potențialului aspectual și interacțiunii mijloacelor lexicale, reunite în baza acestor indicii, fapt ce a permis sistematizarea și constituirea câmpurilor funcțional-semantice corespunzătoare. Cercetarea efectuată și rezultatele obținute ne-au permis să formulăm următoarele **concluzii**:

1. Categoria semantică universală a aspectualității, semnificând caracterul desfășurării acțiunii verbale, este considerată, în sens îngust, o categorie exclusiv morfologică și, mai pe larg, o categorie complexă, care include nu numai categoria gramaticală a aspectului, dar și alte mijloace morfologice, sintactice, de derivare, lexicale, lexico-sintactice, capabile să exprime, în context, sensuri aspectuale. În limba germană, în care aspectul nu este o categorie gramaticală, în calitate de mijloace de bază de exprimare a aspectualității se manifestă categoria lexico-semantică *Aktionsart*, diferite mijloace lexicale și, de asemenea, organizarea structural-semantică a propoziției și contextul.

2. Cercetarea categoriei aspectualității prin prisma abordării onomasiologice, care se exprimă, în particular, în teoria câmpului, a permis evidențierea parametrilor ei semantici ca durativ, semelfactiv, iterativ, intensiv, fazic și rezultativ. Pentru categoriile aspectualității cantitative (durativă, semelfactivă, iterativă și intensivă), în limba germană, au fost identificate indicii semantice dominante comune „multiplicitate” și „localizare/nelocalizare în timp”. În calitate de indice dominant comun pentru categoriile semantice ale aspectualității calitative (faza acțiunii verbale și rezultativitatea) a fost evidențiat indicele „atingerea/neatingerea limitei”.

3. Categoriile semantice ale aspectualității cantitative și calitative, în limba germană, pot fi exprimate prin mijloace sintetice (la nivel de dicționar) și analitice (la nivel de text). Mijloacele lexicale sintetice, și anume verbele simple și cele derivate cu semantica aspectuală corespunzătoare exprimă atât categoriile semantice ale aspectualității cantitative, cât și ale celei calitative. În calitate de indicator lexical sintetic al categoriei semantice durative, se manifestă deverbativele în *-en* de la verbele atelice, iar deverbativele în *-en* de la verbele telice servesc la exprimarea categoriei semantice rezultative. Prefixoidele, în calitate de indicatori afixali ai aspectualității cantitative, exprimă categoriile semantice iterativă și intensivă, conferind enunțării nuanțe intensiv-expressive. Deverbativele neafixale indică unicitatea acțiunii.

4. Din grupul mijloacelor lexicale analitice de exprimare a aspectualității cantitative și calitative, cel mai productiv mijloc de exprimare a durativității concret determinate și nedeterminate, a iterativității regulate sau neregulate, a intensivității și, de asemenea, a sensurilor aspectualității calitative, ca începutul, continuarea, sfârșitul acțiunii și a rezultativității se remarcă adverbele și

adjectivele-adverbe. Unitățile frazeologice marchează sensurile aspectualității cantitative, și anume cel al durativității și iterativității, și, de asemenea, ale ambelor categorii semantice ale aspectualității calitative: faza acțiunii verbale și cea rezultativă. În plus la aceasta, sintagmele verbal-funcționale servesc la exprimarea sensului aspectual incoativ și terminativ al acțiunii, iar unitățile frazeologice de alt tip redau, practic, toate sensurile aspectualității calitative.

5. Pentru limba germană, la exprimarea sensurilor aspectuale este caracteristic interacțiunea mijloacelor lexicale analitice cu cele sintetice, adică îmbinarea verbului cu semantica aspectuală corespunzătoare cu indicatorul lexical complementar, deci diferite sensuri aspectuale se exprimă la nivel de text.

6. Constituirea câmpurilor funcțional-semantice (CFS), în baza indiciilor semantice dominante identificate pentru aspectualitatea cantitativă și calitativă, a demonstrat că nucleul fiecărui câmp îl formează verbele modului de acțiune corespunzător, deoarece anume aceste verbe se caracterizează printr-un grad înalt de „specializare” privind exprimarea sensului corespunzător, acesta fiind criteriul de bază la evidențierea nucleului în structura câmpului. Indicatorii lexicali adverbiali, mijloacele afixale și deverbativele se situează la periferia apropiată a câmpurilor funcțional-semantice constituite, deoarece ele se caracterizează prin specializare incompletă, amorfie și multiaspectualitate de exprimare a sensului aspectual. Zona periferiei îndepărtate o formează unitățile frazeologice care, pe lângă multiaspectualitatea sensului, se caracterizează prin marcarea stilistică. Ambele CFS ale indicatorilor lexicali ai aspectualității cantitative și calitative se intersectează, formând CFS policentric cu două nuclee ale indicatorilor lexicali ai aspectualității, deoarece realizează funcția generală comună: caracteristica desfășurării acțiunii.

În baza demersului științific realizat, facem următoarele **recomandări** privind cercetările de perspectivă:

1. Modelele câmpurilor semantice ale indicatorilor lexicali de exprimare a aspectualității cantitative și calitative elaborate pot fi utilizate la studierea ulterioară a rolului elementelor componente ale acestor câmpuri, luate în parte, la realizarea anumitor funcții semantice și la relațiile structural-semantice între acestea. Aceste modele vor varia de la un stil funcțional la altul. Variațiile vor justifica potențialul acestora;

2. În perspectivă, poate fi preconizată cercetarea interacțiunii mijloacelor lexicale de exprimare a aspectualității cu mijloacele gramaticale de exprimare a temporalității în germană;

3. Rezultatele obținute pot fi utilizate la cercetarea comparativ-tipologică a mijloacelor lexicale de exprimare a unor categorii semantice ale aspectualității în baza limbilor germană și română;

4. Lexicografii vor putea aplica rezultatele obținute în acest studiu, mai ales, când vor descrie indicatorii lexicali ai aspectualității.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Berejan S. Expriarea sensului gramatical de aspect în limba română. În: Studia Universitatis. Babeș-Bolyai. Philologia. Cluj-Napoca, 2001, XLIV, nr. 1-2, p. 67-72.
2. Cemărtan C. Considerații privind noțiunile aspect și Aktionsart. În: Studia Universitatis. Chișinău: CEP USM, 2007, nr. 10, p. 129-133.
3. Constantinovici E. Semnificația lexicală și valorile sintagmatice aspectual-temporale ale verbului în limba română. Chișinău: Editura Institutului de Lingvistică, 2001. 182 p.
4. Guranda E. Modulile lexico-sintactice de exprimare a categoriei iterativității în limba germană. În: Studia Universitatis, Revistă științifică, Seria Științe Umaniste. Chișinău: CEP USM, 2012, nr. 4 (54), p. 78-81.
5. Guranda E., Babără N. Mijloacele lexicale de exprimare a modului de acțiune rezultativ în limba germană. În: Interferențe universitare – integrare prin cercetare și inovare. Conferința științifică cu participare internațională (2012). Chișinău: CEP USM, 2012, p. 206-208.
6. Guranda Elvira, Pomelnicova Ana. *Expriarea fazei finale a acțiunii verbale prin mijloace lexicale*. În: Materialele colocviului științifico-practic „Aspecte lingvistice și glotodidactice în predarea limbilor străine”, 28 martie, 2015. Chișinău: CEP USM, 2015, p. 52-58.
7. Savin-Zgardan A. Câmpul funcțional-semantic al categoriei verbale Aktionsart în limba română. În: Revista de lingvistică și știință literară. Chișinău, 1996, nr. 1, p. 34-45.
8. Andersson S. Gibt es Aspekt im Deutschen? In: Aspekt und Aktionsarten im heutigen Deutsch (Eurogermanistik 19). Tübingen: Stauffenburg, 2011, S. 1-11.
9. Baudot D. Aspekt und Aspektualität: kleiner Beitrag zur Klärung von Begriffen. In: Aspekt und Aktionsarten im heutigen Deutsch (Eurogermanistik 19). Tübingen: Stauffenburg, 2011, S. 31-42.
10. DUDEN. Deutsches Universal Wörterbuch A-Z. 3., neu bearbeitete Auflage. Mannheim/Leipzig/Wien/Zürich: Dudenverlag, 1998. 1816 S.
11. Engerer V. Phasenverben und die Dreigliedrigkeit von Phasenaktionsarten in der Wortbildung. In: Sprachwissenschaft. Heidelberg, Nr. 34/1, 2009, S. 1-30.
12. Erben J. Deutsche Grammatik. Ein Abriss. 12. Auflage. München: Hueber, 1980. 518 S.
13. Flämig W. Tempus und Temporalität - Modus und Modalität - Aktionsart und Aktionalität. In: Probleme der Sprachwissenschaft - Beiträge zur Linguistik. The Hague/Paris: 1971, S. 253-289.
14. Gaschkova M. Die Ausdrucksmittel der ingressiven und diminutiven Aktionsarten im Deutschen im Vergleich mit dem Russischen. Regensburg: S. Rederer Verlag, 2005. 197 S.
15. Gautier L. Aspekt und Aktionsarten im heutigen Deutsch. Tübingen: Stauffenburg Verlag, 2011. 231 S.

16. Görner H., Kempecke G. Synonym Wörterbuch. Leipzig: VEB Bibliographisches Institut, 1980. 644 S.
17. Guranda E., Bulgacova I. Aspektuelle Bedeutungen von deverbalen Nomen im Deutschen. În: *Limbaj și Context. Revistă internațională de lingvistică, semiotică și știință literară. Bălți: Tipografia Universității de Stat „Alecu Russo”, Bălți, 2012, Anul IV, Nr. 1, p. 129-137.*
18. Heidolph K., Flämig W., Motsch W. Grundzüge einer deutschen Grammatik. Gebundene Ausgabe. Berlin: Akademie Verlag Berlin, 1981. 1028 S.
19. Helbig G., Buscha J. Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht. Gebundene Ausgabe - 6. Leipzig: Langenscheidt, 2001. 654 S.
20. Henriksson H. Aspektualität ohne Aspekt? Progressivität und Imperfektivität im Deutschen und Schwedischen. Stockholm: Almqvist & Wiksell, 2006. 159 S.
21. Leiss E. Die Verbalkategorien des Deutschen. Ein Beitrag zur Theorie der sprachlichen Kategorisierung. Berlin/New York: Walter de Gruyter, 1992. 334 S.
22. Marschall G. Aspekt, Aktionsart, Phase: Eine Frage von Begrenzung, Segmentierung und Perspektive. In: Gautier L., Haberkorn D. Aspekt und Aktionsarten im heutigen Deutsch (Eurogermanistik 19). Tübingen: Staufenburg, 2011, S. 43-56.
23. Meibauer J., Demske U. Einführung in die germanistische Linguistik. 2., aktualisierte Auflage, Stuttgart: Verlag J. B. Metzler, 2007. 369 S.
24. Reimann A. Die Verlaufsform im Deutschen: Entwickelt das Deutsche eine Aspektkorrelation? Universität Bamberg: Dissertation, 1996. 265 S.
25. Schwall U. Aspektualität. Eine semantisch-funktionelle Kategorie. Tübingen: Günter Narr Verlag, 1991. 450 S.
26. Steinitz R. Der Status der Kategorie „Aktionsart“ in der Grammatik oder Gibt es Aktionsarten im Deutschen? In: *Linguistische Studien*. Berlin: Zentralinstitut für Sprachwissenschaft der Akademie der Wissenschaft der DDR, 1986, Bd. 76. 121 S.
27. Белашапкова Т. В. Когнитивно-дискурсивное описание категории аспектуальности в современном русском языке. Москва: КомКнига, 2007. 336 с.
28. Бондарко А. В. Теория функциональной грамматики. Введение, аспектуальность, временная локализованность, таксис. Москва: Книжный дом Либроком, 2013. 352 с.
29. Гулыа Е.В., Шендельс Е.И. Грамматико-лексические поля в современном немецком языке. Москва: Просвещение, 1969. 184 с.
30. Маслов Ю. С. К основаниям сопоставительной аспектологии. В: *Вопросы сопоставительной аспектологии*. Санкт-Петербург: Изд-во ЛГУ, 1978, с. 4-43.
31. Ризаев Б. Х. Проблемы немецкой аспектологии. Ташкент: Укитувче, 1988. 96 с.

ADNOTARE
Guranda Elvira
Indicatorii lexicali ai aspectualității în limba germană
Teză de doctor în filologie. Chișinău, 2016

Structura tezei. Prezenta cercetare cuprinde adnotări în limbile română, engleză, rusă; lista abrevierilor; introducere; trei capitole; concluzii generale și recomandări; bibliografie din 238 titluri; 5 figuri, 12 anexe. Textul de bază cuprinde 140 de pagini. Rezultatele obținute sunt publicate în 18 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie și expresii-cheie: aspectualitate, durativ, indicator analitic, indicator sintetic, intensiv, iterativ, modul acțiunii, rezultativ, semelfactiv, faza acțiunii verbale.

Domeniul de studiu. Germanistică, gramatică, lexicologie și lexicografie.

Scopul și obiectivele cercetării: Stabilirea, analiza și sistematizarea diversității mijloacelor lexicale, capabile să exprime categoriile semantice ale aspectualității semantice cantitative (durativă, semelfactivă, iterativă, intensivă) și ale aspectualității calitative (faza acțiunii verbale și categoria semantică rezultativă) în limba germană contemporană. Pentru realizarea acestui scop, ne-am propus următoarele obiective: conturarea specificului noțiunilor de bază ale aspectualității în lingvistica germană; identificarea indiciilor semantice dominante ale categoriilor semantice ale aspectualității cantitative și calitative în limba germană; analiza potențialului semantic al indicatorilor lexicali sintetici și analitici cu semantică aspectuală și elaborarea modelelor câmpurilor funcțional-semantice corespunzătoare.

Noutatea și originalitatea științifică constă în promovarea unei viziuni inovatoare de ansamblu asupra studierii complexe și a sistematizării multitudinii de mijloace lexicale de exprimare a categoriilor semantice ale aspectualității cantitative și calitative, luând în considerare interacțiunea acestora în structura enunțării în limba germană. Originalitatea științifică rezidă în constituirea câmpurilor funcțional-semantice în baza indiciilor semantice dominante comune ale aspectualității cantitative și calitative în limba germană.

Problema științifică importantă soluționată: identificarea indiciilor semantice dominante ale categoriilor semantice ale aspectualității cantitative și calitative, precum și stabilirea potențialului aspectual al mijloacelor lexicale de exprimare a acestora au permis sistematizarea și ierarhizarea indicatorilor lexicali în structura câmpurilor funcțional-semantice respective.

Semnificația teoretică constă în fundamentarea teoretică a funcționării categoriilor semantice ale aspectualității cantitative și calitative și în identificarea indiciilor semantice dominante comune ale acestora pentru limba germană; în reliefarea indicatorilor lexicali sintetici și analitici de exprimare a aspectualității și, de asemenea, în stabilirea specificului interacțiunii acestora cu verbul, purtătorul de bază al sensului aspectual.

Valoarea aplicativă a cercetării. Rezultatele cercetării vor contribui la aprofundarea cunoștințelor despre statutul și specificul categoriei funcțional-semantice ale aspectualității în limba germană, la perfectarea cursurilor teoretice, la elaborarea suporturilor metodologice de cursuri practice, la ameliorarea calității procesului de învățare a limbii germane, la elaborarea tezelor de licență și a celor de master.

Implementarea rezultatelor științifice. Strategiile elaborate au permis stabilirea și caracterizarea diversilor indicatori lexicali de exprimare a aspectualității în limba germană. Rezultatele obținute prezintă interes pentru cercetările cu caracter general-lingvistic, pentru aspectologia generală și comparată și, de asemenea, vor servi drept fundament pentru investigațiile ulterioare din acest domeniu.

ANNOTATION
Guranda Elvira
Lexical Indicators of Aspectuality in the German Language.
Ph.D. Thesis in Philology, Chisinau 2016

Structure of Dissertation. The present research includes annotations in Romanian, English and Russian; the list of abbreviations; Introduction; three chapters; General Conclusions and Recommendations; Bibliography (238 sources), 5 figures; 12 appendices. The main text contains of 140 pages. The obtained results have been published in 18 scientific articles.

Key words: aspectuality, durative, analytical indicator, synthetic indicator, intensive, iterative, mode of action, resultative, semelfactive, action phase of the verb.

Field of study. Germanistics, Grammar, Lexicology and Lexicography.

Research aim and objectives: to highlight the diversity of lexical means expressing semantic categories of quantitative semantic aspectuality (durative, semelfactive, iterative, intensive) and of qualitative aspectuality (the action phase of the verb and the resultative semantic category) in modern German. To achieve this aim, we set the following objectives: to outline the peculiarities of the basic notions of aspectuality of the German language; to determine the dominant semantic indicators of the semantic categories of quantitative and qualitative aspectuality of the German language; to analyze the semantic potential of the synthetic and analytic lexical indicators expressing semantic aspectuality, to develop models of appropriate functional-semantic fields.

The scientific novelty and originality of the work consists in introducing an innovative approach in the study and systematization of the multitude of lexical means expressing the semantic categories of quantitative and qualitative aspectuality, taking into account their interaction within the structure of utterances in the German language. The scientific originality resides in devising functional-semantic fields based on common dominant semantic indicators of the quantitative and qualitative aspectuality found in the German language.

The solved scientific problem: identification of the dominant semantic indicators of the semantic categories of quantitative and qualitative aspectuality and establishing the aspectual potential of the lexical means able to express them, has led to a systematization and a hierarchy of these lexical indicators in appropriate functional-semantic fields.

The theoretical value of the work consists in explaining important theoretical issues concerning the functioning of the semantic categories of quantitative and qualitative aspectuality and in identifying common dominant semantic indicators typical of the German language; in outlining the synthetic and analytic lexical indicators expressing semantic aspectuality, and in establishing the peculiarities of their interaction with the verb, which carries the basic aspectual meaning.

The applied value of the research. The results of the research will certainly contribute to expanding the knowledge about the status and the peculiarities of the functional and semantic category of aspectuality in the German language, to improving theoretical courses, to elaborating methodological guidelines for the practical courses, to enhancing the quality of learning German; to writing graduation papers and MA theses.

Implementation of the scientific results. The elaborated strategies have enabled us to determine and characterize all the lexical indicators expressing aspectuality in the German language. The obtained results will be used in carrying out general and linguistic research, for general and comparative aspectuality and they can also serve as a foundation for further scientific investigations in this domain.

АННОТАЦИЯ

Гуранда Эльвира,

Лексические индикаторы аспектуальности в немецком языке.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук,
Кишинэу, 2016

Структура диссертации. Диссертация состоит из аннотаций на румынском, английском и русском языках; списка сокращений; введения; трех глав, общих выводов и рекомендаций; библиографии (238 источников); 5 рисунков; 12 приложений. Основной текст диссертации изложен на 140 страницах. Полученные результаты опубликованы в 18 научных статьях.

Ключевые слова: аспектуальность, способ действия, длительность, итеративность, интенсивность, однократность, фазовость, результативность, аналитический индикатор, синтетический индикатор.

Область исследования. Германистика, грамматика, лексикология и лексикография.

Цель и задачи исследования – выявить, проанализировать и систематизировать лексические средства выражения семантических категорий количественной и качественной аспектуальности в современном немецком языке. Для реализации данной цели были сформулированы следующие задачи: установить специфику основных понятий категории аспектуальности в немецкой лингвистике; выявить доминантные семантические признаки семантических категорий количественной и качественной аспектуальности в немецком языке; проанализировать семантический потенциал синтетических и аналитических лексических индикаторов с аспектуальной семантикой и разработать модели соответствующих функционально-семантических полей.

Научная новизна и оригинальность состоит в том, что впервые в германистике предпринимается попытка комплексного изучения и систематизации лексических средств выражения семантических категорий качественной и количественной аспектуальности с учетом их взаимодействия в структуре высказывания на материале немецкого языка. Научная оригинальность исследования заключается в конституировании функционально-семантических полей на базе выявленных общих доминантных семантических признаков количественной и качественной аспектуальности в немецком языке.

Решенная научная проблема. Определены общие доминантные семантические признаки количественной и качественной аспектуальности и выявлен аспектуальный потенциал лексических средств для их выражения, что позволило систематизировать и установить иерархию лексических индикаторов в структуре соответствующих полей.

Теоретическая значимость исследования заключается в теоретическом обосновании функционирования семантических категорий количественной и качественной аспектуальности и определении их общих доминантных семантических признаков для немецкого языка; в выделении синтетических и аналитических лексических средства выражения аспектуальности, а также в определении специфики их взаимодействия с глаголом в качестве основного носителя аспектуального значения.

Практическая значимость исследования. Результаты исследования могут быть использованы при преподавании учебных вузовских курсов по лингвистическим дисциплинам, в разработке спецкурсов и написании лицензионных и магистерских работ, для повышения качества процесса преподавания немецкого языка.

Внедрение научных результатов. Разработанные стратегии способствовали определению и характеристике лексических индикаторов аспектуальности в немецком языке. Результаты исследования представляют интерес для исследователей в области общей лингвистики и сравнительной аспектологии, а также могут послужат основой для дальнейших исследований в этой области.

GURANDA ELVIRA

**INDICATORII LEXICALI AI ASPECTUALITĂȚII
ÎN LIMBA GERMANĂ**

**621.04. Lexicologie și lexicografie; terminologie și limbaje specializate;
traductologie (limba germană)**

Autoreferatul tezei de doctor în filologie

.....
Aprobat spre tipar: 15 septembrie 2016

Formatul hârtiei 60X84 1/16

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Tirajul 50 ex.

Coli de tipar: 2

Comanda № 266
.....

Tipografia Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți,
str. A. Pușkin, 38, MD – 3100.

